

ЖЕЧИКМИШ ХАТИРӘ

Журналымызын Үзејір һачыбајова һәср едилмиш јубилеј нәмәрасин һазырлајырдыг. Вә бизә јакшы мәлүм иди ки, көзәл тарзәни-миз, республиканын халг артисти Бәһрам Мәнсуров бәстәкәри јакхындан танымыш, бирбаша оңулла ишләмишди.

Евләринә зәнк еләдики. Дәстәји өмүр-күн јолдашы Мүнәввәр ханым көтүрдү. «Бәһрам мүнәллим хәстәханададыр», — деди.

Сонра Мүнәввәр ханым өзү редаксияја зәнк едиб билдирди ки, Бәһрам мүнәллим жур-налымызын истәјини севинчәк гаршылајыб, хәлиш едир ки, ики һәфтәдән сонра көрүшәк. Үзејір бәј һаггында демәјә сөзү чохдур...

Мәнним евимдә зәнкни мусиги архивин вәдир. Бурадакы патефон вәддәларын, магнито-фон лент јазыларын, надир фотосәкәлләри, китаблары, мәктүблары, ЈУНЕСКО илә әләгәдәр олан материаллары, тарихи сәһәдләри вә экспонат-лары үсүсән тајгы илә, әнәз бир хатәрә кими горјубү са-лајрам. Бәр дәфә бу хәзинә-ни нәзәрдән кејирәндә һадисә-ләри, көрүшләр, бир јердә иш-ләјилимиз күлләри јада салыб, Үзејір һачыбајова башлајан көрүшүрәм. Бөјүк сәһәтәкәрни халгкымыз гаршысында әвәсиз хидмәтләрини хатырлајырам. Мәнним бабам Мәшәди Мәлик, атам Сүтәјим, әһним Мирзә Мәнсур Үзејирбәлә чохдан дост идиләр. XIX әсрин ахыр-лары, XX әсрин әвәлләриндә Бақыдакы «Мусиги-маариф чә-мийәти»нә (Бақы мусиги мәч-лисәләри) бабам Мәшәди Мәлик Мәнсуров рәһбәрлик едилди. Бурада муғамларын тарихи, тајгы, һиссә вә шәбәзәрини муғамимал изаһы вә с. барәдә сәһбәтләр кедәр вә ифачылар дияләниләрдә. Мәшһур мусиги-чиләрдән Мирзә Садыг (бабам Садыгчаны белә чагырарды), Мирзә Сәттар, Гурбан Пир-мов, ханәндәләрдә һачыбуст, Мәшәди Исн, Чаббар Гарјағды

оғлу, Сәјид Шушински, Ислам Абдуллајев, мусигийимиз фә-ри Үзејир һачыбајов, Мүсүлү Мағмајев вә багша көркәмли сәһәт адамлары бура кәләрдиләр. Атам вә әһним Үзејирбә-јин алычәнаблыгындан, онун мусиги сәһәдәндән чох даһы-шарылар. 1922-чи илдә Үзе-јир һачыбајовун тәшәббус илә фәалијәтә башлајан илк мусиги мәктәбиндә, сонралар исә консерваторияда дәрс дәрән әһним Мирзә Мәнсур тых ил-дән чох бир мүддәтә Үзејир-бәлә бирликдә ишләмиш, му-әллимлики етмиш, онун ән јак-хын көмәкчиси вә досту кими милли мусиги кадрларынын ха-зырланмасы јолунда әлбир ча-лышмышдыр.

1930-чу илдә исә мән, Үзе-јир һачыбајовун радио комитә-синдә јеничә тәшкил етдији «Биринчи нотлу Азәрбајҗан халг чалгы алытләри оркест-рин»дә чалырдым. Бу оркест-рия илк һәјәти 24 нәфәрдән ибарәт иди. Оларын ичәрисиндә нот билмәјәндәр дәр вар иди. Үзејирбәј оркестрин һәм бәдин рәһбәри, һәм дә дирижору иди. О, чалгычыларын усталашма-сына диггәт јеттир, реперту-ры кет-кәдә кенишләндирирди. О, һәм дә бу оркестр үчүн әсәр-ләр јазырды.

Вә бирдән сәһәр гәзәтләриндә Бәһрам Мәнсу-ровун өлүмүнү хәбәр верән некролог...

Мүнәввәр ханымла онун архивини арашды-рырыг, унутулмаз тарзәнин өмүр-күн јолда-шыны көз јашлары боғур. «Өлүмүнә инанмыр-ды, — дејир, — хәстәханаја кедәндә тарыны көтүрүб јаныгыл-јаныгыл чалды. «Ики һәфтә бүнсүз нечә дөзәчәјәм?» — дејиб дивардан асды...

Бәһрам билмирди ки, тардан ики һәфтәлик јох, өмүрлүк әрйилыр. О, сон маһнысыны чалмамыш кетди...

Мәнни 1930-чу илдән Мүсүлү Мағмајев операја апарды. Ра-диода ишләдијимдән тамаша-ларда чалмаға дә аз кедирдим. Амма 1932-чи илдән Опера вә Балет Театрында мүкәммәл ишә башладым. О вәхтдән индијә кими бүтүн муғам операларын-да көркәмли мүғәһиниләриниз-дән Бүсәјингулу Сарабскини, Бәгһигәт Рзајеваны, Бүсәјнаға Бачыбабәјову, Сүрәјја Гаҗа-ры, Әләвсәт Садыгову, Јавәр Кәләнтәрлини, Күлһар Бәсәно-ваны вә башгаларын мушәји-әт етимиш. Актјорларымыз Үзејирбәјин өлмәз образларыны мәһарәтлә јараданда о чох сә-винәрди, дәрһәл өз миннәтдар-лығыны билдирәрди. «Лејли вә Мәчун» операсы узун илләр-дир ки, сәһнәмиздә ојанылыр. Үзејирбәјин мусигистә ана сүдү кими халгкымызын гәһныла һо-нуб. Мән, 56 илди ки, бу опе-ранын тарзән кими солисти-јәм, амма ондан, онун е'чәзкар мусигисиндән дојмурам. Бу опе-ра илә, Үзејирбәјлә бағлы хәт-рәләрим үрәјимдә хош әһвал-руһија ојадыр. Бир хәтирәни исә һеч вәхт унутмурам. «Леј-ли вә Мәчун»дә бир шәј мәни чох дүшүндүрүрдү. Режиссор елә гурулуш вермишди ки, ар-тист сәһнә мишынла бир тә-рәфдән о бири тәрәфә кедәнә

Азәрбајҗан халгынын бөјүк оғлу Үзејир һа-чыбајов милли мусиги мәдәнијәтимизин ин-кишаф тарихиндә ән парлаг симадыр.

Јусиф МӘММӘДӘЛИЈЕВ.

кимә кәрәк «Саранч» чалына. Јакин актјор өз Јеринә чатана кими, вәхт узанырды, буна кә-рә дә һаһаны үт дәрфә тәқдир етмәјә мәчбур идим. Бу фикир мәни көтүрмүшдү ки, ахы, нијә белә олсун, бизим јакшы рус артистләримиз варды. Оду ки, мән кедиб онларын ојнадыгы опералара тамаша еләјирдим ки, көрүм белә бошдугларда онлар нејдәјир. Көрдүм ки, ма-сәлән, Дроздов аријаны охујур, о, һәрәкәт етдикчә мусиги дәји-шир... Фикирләшдим ки, муғам-ларымыз үсүсбүчәсиз дәрја-дыр, нијә ахы, онун имкәна-рыннан истифадә етмәјәк. Бу-нун јолларыны тапдым. Режис-сор Султан Дадашова дедим ки, белә бир фикрим вар. артист-ләри бош гојмајаг, гој мизаны ахыра гәдәр мусиги илә кетсин-ләр, арада тарда көзһимәләр едәрәм, артист Јеринә чатанда вәрәрәм тоналлығы, башлајар охумаға...

Тәклифими Үзејирбәј дә бә-јәнди. Тамаша кедән заман диг-гәдә гулаг асырды. Тәһәффүс-дә мәни чагырды (өзү дә ады-мы демәзди): «Оғлан, бура кәл, — деди — сән буну һара-дан өйрөнмиһән?» Дедим: «Мү-әллим, рус операларына гулаг асымышам ки, ифә заманы нә сәјә еләјирдир ки, орада мусиги бошдугу галыр...» Үзејир-бәј күлүмсәјиб, деди ки, лап јакшы еләмиһән. Сонра дә ма-нә бир 20-лик верди, деди: «Кәл оғлан, кет буфетдән өзүн үчүн нә истәјирсан алкин», бу-да олсун сәһни о көзәл фик-рини ширинсә».

Үзејир һачыбајов бах белә нисан иди, кимдә балача бир ишыгылы фикир көрәндә ону ил-һәмләндирәрди. Бу, бизим ја-радычылыгы һавәсимиз күч-ләндирирди.

Бәһрам МӘНСУРОВ,
халг артисти.